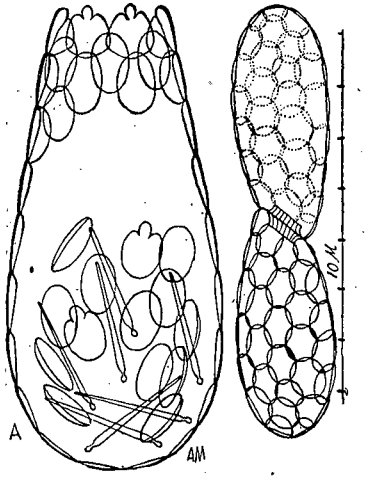

Nebela dentistoma Penard
fig. I, I', I''.
met cyste en epifragma, schaalstructuur gedeeltelijk getekend. Fig I' en I'' diverse schaalstructuren.

Nebela lageniformis Penard
fig. 2.
met 2 cysten, schaalstructuur gedeeltelijk, fig. 2' andere schaalstructuur.

Quadrula symmetrica Wallich
fig. 8.
brede voorzijde, schaal is samengedrukt.

Quadrula irregularis Archer fig. 6 en 7.
fig. 6 enkele schaal, fig. 7 encystering waarschijnlijk na conjugatie, schaal is sterk samengedrukt.

Sphenoderia dentata Moniez fig. 20.
Sphenoderia lenta Schlumberger fig. 19.
Phryganella haemispherica Penard fig. 14 en 15.
Phryganella nidulus Penard fig. 48.
gezien in de mondopening, gedeelte schaal weggenomen om ruimte te maken voor fig. 49.
Pseudochlamys patella Clap. et Lachm. niet afgebeeld
Pseudodifflugia fascicularis Penard fig. 30.
Pseudodifflugia gracilis Schlumberger fig. 47.
Trinema enchelys Ehrbg. fig. B en 36, 37.
van voor en opzij gezien.
Trinema lineare Penard fig. 9 en 10.
idem met cyste.
Trinema enchelys var. galeata Penard fig. 46.

Een respectabel lijstje, dat weer eens bewijst, hoe rijk ons landje is!

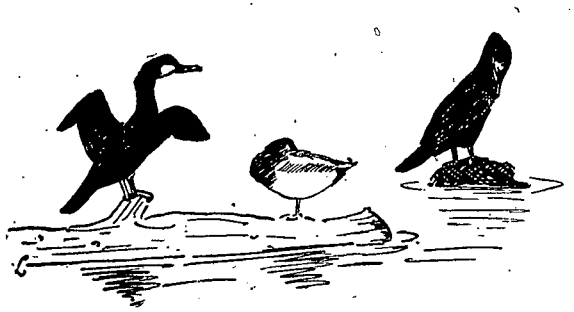
De Bakkerswaal, vrijplaats en ringstation voor waterwild

door Mr. T. LEBRET, met tekeningen van den schrijver.

Bekend en bemind bij natuurliefhebbers is de Bakkerswaal onder Schuwacht bij Lekkerkerk, het wiel met de eendenkooi, getooid met een Aalscholverkolonie. Ook hier ging de oorlog niet ongemerkt voorbij. Brandstofnood beroofde de Schollevaars van hun nestbomen, voorzover de vogels die zelf niet hadden geveld. En de voedselschaarste kostte talloze jonge Aalscholvers het leven, ze werden gesmoord in hun gestucte takkenwiegen. Tijdelijk zitten de Aalscholvers nu in andere eendenkooien, o.a. bij Stolwijk en op Schouwen. Ook de levende have van de eendenkooi aan de

Bakkerswaal kwam er niet ongeschonden af: de kooieenden, de z.g. „stal" werd gedecimeerd. Zo kreeg de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap haar eigendom in de zomer van 1945 in handen. Er werd niet stilgezeten: om en bij de 20.000 boompjes werden geplant om het gehavende kooibos in z'n luister te herstellen en ook voor kooiman Berkouwer was er zo het een en ander te doen toen hij het opzicht en het beheer over het natuurmonument kreeg en de achtpijpse eendenkooi om te „bekooien". Dat is op zich zelf al een heel karwei en dan valt het niet mee als je ook nog dagelijks een journaal van de vogelwaarnemingen hebt bij te houden, geregeld schattingen hebt te maken van de aantallen eenden op het wiel, etc. Daar komt dan nog de administratie bij, die het ringen van vogels voor het trekonderzoek meebrengt. Want Berkouwer is geen kooiker die de eenden alleen bekijkt met het oog van de wildhandelaar. Enthousiast zegde hij zijn medewerking toe toen de Stichting besloot alle eendensoorten behalve de Wilde Eenden te gaan ringen ten behoeve van het trekonderzoek, zoals ook in de kooien van Natuurmonumenten gebeurt en bij enkele particulieren. De kooi aan de Bakkerswaal biedt hiertoe een goede gelegenheid. Direct als de vangtijd begint in Augustus zijn er grote troepen zomertalinkjes; en ook slobben zijn er te ringen. De eerste vertrekken in de loop van September en nu zijn de slobben even de hoofdschotel tot in 't laatst van October als de Smienten bij honderden op het wiel komen dobberen. Dan zijn er hiervan wel te vatten. Soms lukt het ook een enkele krakeend te pakken, een zeldzame soort waarvan de ringgegevens nog schaars zijn.

Tot nog toe zijn de terugmeldingen nog niet overtalrijk, maar ze maken waarschijnlijk dat de Zomertalingen, Smienten en Slobben, die we in de loop van het najaar zien, steeds dezelfde vogels zijn, die dus pleisteren; tot dat de grote hoop vertrokken is, komen de terugmeldingen alle uit de kooi zelf of uit de omtrek, eerst daarna krijgen wij terugmeldingen uit de winterkwartieren: in hoofdzaak W. Frankrijk en Spanje. Statistisch kon dit bewezen worden voor de Wintertalingen, die in zeer grote aantallen werden geringd in Piaam (Friesland) en ook op Fanö, een der Deense Waddeneilanden. Dit bewijst de juistheid van hetgeen de kooilui erover weten te vertellen op grond van wat zij aan het gedrag der eenden opmerken. „Er is geen vers goed", zegt Berkouwer dan, „allemaal afgekooid spul. Er zit geen belangstelling in als ik de hond bij 't scherm langs laat lopen". Die kooihond moet nl. door langs de rietschermen bij de vangpijpen te lopen, de nieuwsgierige, wilde eendvogels in die pijp, onder het overhuivende net lokken, waarna de kooiker van achter het listig opgestelde blindscherm te voorschijn komt, zodat de verschrikte eenden van hem af, maar ook van de vijver af, in paniek naar het doodlopende eind van de pijp stuiven. Niet alle eenden laten zich echter in de pijp lokken en als er alleen zulke onverschillige vogels zijn, dan zijn ze „afgekooid". „Zo zijn er Smienten die elke dag op het voer komen in de pijp onder het

Aalscholvers en wilde eend ♂

net", klaagt de ringer-kooiker..... „maar ze vliegen tegen je in, naar 't wiel terug".

Al zijn er schijnbaar geen verse bouten, kooiman Berkouwer laat 't er niet bij zitten. Altijd vind je hem bij de vangpijpen, je kunt immers niet weten of er niet een Slobeend, al zeverend met zijn grote sneb de pijp binnen komt zwemmen; of er kunnen een paar Smientjes zitten te zonnen in het lauwtje van 't rietschut langs de pijp, juist onder het net. En of het nu gewone eenden zijn, die naar de poelier gaan dan wel Smientjes of Krakken, altijd is de Lekkerkerker kooiker fel om de eenden te vatten. Maar ook als de moeite vergeefs is geweest, kunnen we ons nog verheugen. Want de Bakkerswaal is in de eerste plaats een reservaat, een vrijplaats voor de eendvogels. Al die „taaie", afgekooide eenden, die blijkens het ringonderzoek op het Wiel pleisteren, hebben daar een veilig dagverblijf. Pas 's nachts gaan ze in het beschuttend duister fourageren in de tochten van Krimpener- en Alblasserwaard en op de slikjes langs Lek en IJsel. Maar overdag kan geen jager er aankomen, want vanouds geniet de eendenkooi aan de Bakkerswaal het recht van afpaling. Dat wil zeggen dat binnen een cirkel met een straal van 750 meter, dus met een oppervlakte van 1,5 km², geen schot gelost mag worden. We hoeven ons geen illusies te maken over wat er zou gebeuren als het kooirecht niet langer gehandhaafd werd : elke avond als de eenden uitvliegen, staan de jagers aan de rand van het afpalingsgebied te wachten of er niet een laag vliegende eend valt te schieten. Soms waagt een enkele schutter die 't niet nauw neemt, zich dichter bij de kooi maar dan loopt hij de kans dat de kooiker, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, van achter een knotwilg te voorschijn komt en bij zulke gelegenheden loopt het uit op proces-verbaal en in beslagneming van 't geweer. Zo heeft de kooiker het ook in de late avondschemer nog druk met het handhaven van het afpalingsrecht van de kooi en dit is van natuurbeschermingsstandpunt, zowel als van het kooikersstandpunt een zeer belangrijke functie. Hóe belangrijk bleek toen een paar andere eendenkooien aan een natuurbeschermingsinstantie werden overgedragen onder beding dat de vangst niet zou worden uitgeoefend. De bezoldiging van bewakers was practisch niet door te voeren en het gevolg was dat die eendenkooien practisch publiek domein werden waar de goe-gemeente 's winters brandhout verzamelt, in 't voorjaar nesten uithaalt en 's zomers eenden kneppelt of schiet en hazen strikt. Dat moeten wij in Lekkerkerk aan

de Bakkerswaal niet hebben. Toch zou het er gauw naar toe gaan. Ook thans moet de kooiker steeds paraat blijven en nu is er altijd nog de dorpsmoraal die er zich tegen verzet een fatsoenlijk kooiman in zijn broodwinning dwars te zitten. Zou de Bakkerswaal echter niet langer als eendenkooi worden beheerd, dan valt deze rem weg, dan zijn het niet langer alleen de asociale elementen die het natuurmonument zouden gaan plunderen — asociaal dan volgens die dorpsmoraal.

Vliegende slobeend ♂

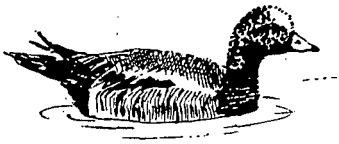
Het huidige systeem heeft het voordeel dat de actieve bewaker, die zich zelf betaalt, tevens een uitstekend vogelkenner en eendenspecialist is, die weet hoe en wanneer de eenden bewaakt moeten worden, die ze de winter doorhelpt door op de juiste plaats wakken te maken en het goede voer verschaft en die in het voorjaar door het uitleggen van honderden broedkorven voor broedgelegenheid zorgt. Een willekeurig bewaker zou, hoe actief ook, daar weinig van terecht brengen. En men realisere zich eens wat een geld jaarlijks nodig is voor het onderhouden van de rietschutten, de oeververdediging, duizenden kilo's voer, honderden broedkorven, afpalingsborden etc. etc.

Nu zou men kunnen opmerken dat het voor een natuurbeschermingslichaam weinig elegant is om de kosten van bewaking en onderhoud te dekken met de opbrengst van de eendenvangst. Hierbij kan men 't „dierenbeschermingsstandpunt" innemen en dan is daar principieel niets tegen in te brengen. De gustibus..... Maar het practische bezwaar, dat het geld er zijn moet, laat zich niet wegpraten. Daarnaast kan men zich op „vogelbeschermingsstandpunt" stellen, waarbij het gaat om het zoeken naar een modus vivendi voor zoveel mogelijk soorten in zoveel mogelijk individuën als maar mogelijk is in ons dicht- zo niet overbevolkte land. Van dit standpunt valt de zaak nogal mee. Gevangen en gedood worden in Lekkerkerk alleen wilde eenden (Anas platyrhyncha) „wild" dus, niet als kwalificatie maar als species-aanduiding — en dit zijn voor een groot deel inlandse broedvogels, blijkens het ringonderzoek tevens standvogels. De gemiddelde maandvangsten van de Bakkerswaal vertonen al een top in Augustus en daarna in September en October een daling ; tot in December blijven de vangsten gering. In October en November zijn er vaak maar een of twee vogels te vangen per dag, dus een stuk of veertig in de maand. De meeste inlandse Wilde Eenden worden dus in Augustus gevangen, daarna raakt de inlandse stand „afgekooid", de overblijvenden, dat zijn er duizenden op de Bakkerswaal, zijn safe. Die laten zich niet meer verschalken en dat ze geschoten zullen worden is onwaarschijnlijk.

Wilde eend ♂

Zo koopt de inlandse Wilde Eenden bevolking van de kooi Bakkerwaal zich een vrijplaats met het leven van een contigent

Smient ♂

pit hun midden. Van vogelbeschermingsstandpunt is dit niet direct verwerpelijk. Wel is dit het geval met de wintervangst, want deze bestaat voor het grootste deel uit buitenlandse Wilde Eenden, die hier niet van de bescherming van het kooirecht profiteren. Voor hen is de vangst dus uitsluitend destructief. Een plan om in de Bakkerswaal dit euvel zoveel mogelijk te verhelpen, is in voorbereiding. In de andere eendenkooien van de stichting n.l. die bij Berkenwoude, ook in de Krimpenerwaard, is de situatie in dit opzicht gunstiger : daar is de wintervangst practisch nihil. Trouwens dat geldt voor meer kooien in ons land. Zo zien wij dat het met de eendenvangst in de kooi aan de Bakkerswaal niet zo'n vaart loopt, zowel kwalitatief als kwantitatief.

In het bovenstaande sprak ik voornamelijk over de kooi- en de eenden, terwijl helaas het verdwijnen der Aalscholverskolonie moest worden vermeld. Maar die komt wel terug, in 't najaar van 1946 was er al weer een goed bezette slaapkolonie. En dan hebben we hoop op Blauwe Reigers en wie weet komen de Kwakken, die er omstreeks 1880 zetelden nog eens terug. Voorlopig moeten die met Purperreiger en Woudaapje nog tot de zeldzame gasten worden gerekend. En zo is er ook buiten het broedseizoen meer te zien : in de vlierstruiken roesten 's winters tientallen Ransuilen ; Bosuilen en Steenuiltjes bewonen de knotwilgen, Torenvalk en Sperwer jagen er overdag, Meeuwen en Sterns zwieren boven het wiel, IJsvogels schieten er langs de kant en behalve de reigers en Aalscholvers slapen er honderden Houtduiven en Kraaivogels en Spreeuwen in dichte wolken. Soms valt er van dit gevogelte wel eens wat te vangen, wat dan natuurlijk geringd wordt losgelaten. Zo hebben we al Blauwe Reigers, Roerdomp, IJsvogels, Sperwer, Waterralletjes, Koeten, Oeverlopers, Waterhoentjes en Koperwieken geringd. Jammer is wel dat het met het beheer van een vrijplaats en ringstation voor waterwild onverenigbaar is om bezoekers toe te laten in het vangseizoen. Maar gelukkig heeft men van de openbare weg af een schitterend uitzicht en als de kooiman een overzicht van zijn eendenbevolking wil hebben, doet ook hij

Gezicht op de Bakkerswaal.

zijn waarnemingen van de dijk. Zo ontdekten wij er laatst nog een Witoogeend. Ga er ook heen!

Zojuist bericht de schrijver ons, dat in 1948 de kooi van 15 Mei tot 15 Juli voor het publiek geopend zal zijn. Voor het waarnemen der eenden zullen speciale schuilhutten aan de rand van de vijver geplaatst worden.

Van maand tot maand.

Ik ben erg benieuwd hoe het met de paddenstoelen staat als deze regels in Natura verschijnen. De voorherfst heeft ons wat deze bladgroenloze planten betreft erg teleurgesteld. Dat was natuurlijk een gevolg van de langdurige droogte in zomer en nazomer. Gelukkig heeft het in de laatste week van September nogal wat geregend. Als het nu dadelijk maar niet al te koud wordt, kunnen de omstandigheden nog wel gunstig worden voor een snelle groei van paddenstoelen.

Gelukkig kunnen we onze speurlust in ieder geval in andere opzichten nog voldoende bevredigen. Langs de wegen en in de bossen vinden we een schat van herfstvruchten. Kijk maar eens naar de rijke tooi van de kardinaalshoedjes, die zwaar beladen zijn met talloze vruchtjes.

Als de bladeren gevallen zijn, hangen daar duizenden purperen hoedjes aan de kale takken, die in de winter zo goed te herkennen zijn aan de typische kurklijsen, welke er in de lengterichting overheen lopen. Het valt mij van die kardinaalshoedjes in mijn woonplaats nog niet tegen, dat ze zoveel vruchten hebben voortgebracht, want wie in het voorjaar van 1947 deze struiken bekeek, hield zijn hart vast. Ze zaten van onder tot boven onder de dichte spinselnesten van de kardinaalsmot en dichte drommen rupsjes waren bezig de bladeren op te vreten.

Noteer eens wanneer de hoedjes van de kardinaal openspringen. Snijd ook even een nog niet opengesprongen vrucht dwars door. Wat een prachtige kleurencombinatie: purperen vruchtwand, oranje zaadmantel, kiemwit en groene kiem. Let er op, welke vogels zich aan de zaden tegoed doen. U zult er vooral veel roodborstjes en lijsterachtigen bij zien.

Ondertussen zijn lijsterbessen en vlierbessen al lang door het keelgat van spreeuwen en lijsters verdwenen. Berberis, meidoorn en Mahonia komen wat later aan de beurt, terwijl de bessen van Gelderse roos en kamperfoelie nog langer blijven zitten.

Zo zou je een heel lijstje kunnen aanleggen van besdragende heesters en bomen in de volgorde, waarin ze als dis voor de vogels optreden. Heel wat vruchten vinden zo hun weg door het spijskanaal van de vogels, hetgeen de verspreiding van de zaden in de hand werkt en hun kiemkracht verhoogt.

Het is nu de tijd om onze nestkasten voor de winter nog eens aan een grondige inspectie te onderwerpen. Kasten, die stuk zijn, worden gerepareerd of door nieuwe vervangen. Alle kasten worden van binnen goed gereinigd. In het komende voorjaar moet dat nog eens geschieden, want talrijke vogels gebruiken in de winter de kasten om te overnachten en bevuilen bij die gelegenheid de kasten nogal eens.

Ook wordt nu de voedertafel voor de wintervoedering van de vogels weer te voorschijn gehaald. Misschien valt ook hieraan iets te herstellen?

Inmiddels zijn de eerste wintergasten gearriveerd. U hebt toch wel genoteerd wanneer de eerste bonte kraaien er waren? Er komen echter nog veel meer vogels binnenvallen!

Als de bladeren gevallen zijn, komt de tijd om te letten op de winterkenmerken van bomen en struiken. We hebben er een paar goede artikelen over gehad in Natura. Sla die er nog eens op na en doe de rest met het mooie boek van Dr. K. Boom: Nederlandse Dendrologie, uitgave Veenman - Wageningen.

Haren (Gron.), 1947. FOP. I. BROUWER.